

Docentenhandleiding

- Leeftijd: 15-18
- Geschikt voor: bovenbouw voortgezet onderwijs
- Tijd: 50 minuten
- Vakgebied en kerndoelen: Maatschappijleer, Maatschappijwetenschappen, Filosofie, Nederlands, Levensbeschouwing, CKV, basis- en denkvaardigheden (voorheen 21e-eeuwse vaardigheden)
- Kernbegrippen: euthanasie, verlies, depressie, zelfbeschikkingsrecht en liefde.

Leerdoel

Aan het einde van de les kunnen de leerlingen een duidelijke mening vormen over euthanasie. Ze kunnen deze mening verdedigen en daarnaast filosoferen hoe wat zij zouden doen als een familielid kiest om uit het leven te stappen.

2Doc: Ik laat je gaan

De zeventwintigjarige Sanne lijdt aan een borderline-persoonlijkheidsstoornis, chronische depressie en slapeloosheid. Na negen jaar intensieve behandeling zonder resultaat heeft ze besloten niet langer te willen leven. Omdat ze niemand wil traumatiseren met haar dood kiest ze voor zelfeuthanasie, een humane manier van zelfdoding. Ze brengt haar vader op de hoogte van haar doodswens om hem de kans te geven afscheid te nemen. We zien Sanne in haar laatste weken, waarin ze toeleeft naar de dag waarop ze haar lang gezochte rust zal vinden. Ik laat je gaan is een korte documentaire over het zelfbeschikkingsrecht van psychiatrische patiënten, het verlangen naar rust en misschien wel het grootste offer dat een vader kan brengen uit liefde voor zijn kind.

Opbouw les

De les bestaat uit een introductie, het bekijken van de documentaire [Ik laat je gaan](#) (18 minuten), waarna je een [klassikale](#) of [individuele](#) opdracht in de les kunt behandelen. Voor de individuele opdracht kan het [werkblad](#) worden gebruikt. Hier is de onderstaande [MIND](#) en [113](#) vermelding aan toegevoegd en zou je ook kunnen benoemen wanneer je het werkblad niet gebruikt.

Praten helpt! Zit je niet lekker in je vel of zie je het (even) niet meer zitten?

Neem anoniem contact op met [MIND](#) Korrelatie.

Praten over zelfmoordgedachten kan ook anoniem bij 113: chat via www.113.nl of bel gratis naar 0800-0113.

Over de maker

Documentairemaakster Kim Faber (1990) behaalde in 2014 haar Bachelor of Design with Honours aan de HKU in de richting regie documentaire. Zij studeerde af met de documentaire Ik laat je gaan, een film over het zelfbeschikkingsrecht van psychiatrisch patiënten. In haar documentaires richt Kim zich op de mensen; de kleine verhalen van een of meerdere individuen die symbool staan voor een groter maatschappelijk onderwerp of probleem.

Inleiding

Voordat je een les over een (mogelijk) gevoelig onderwerp start raden wij aan om even de tijd te nemen om het onderwerp in te leiden. Hierbij vermeld je waarom dit onderwerp bespreekbaar wordt gemaakt en wat jullie de komende les gaan doen. Lees het kopje **extra verdieping** om je in te lezen en je eigen draai te kunnen geven aan deze inleiding.

De les bevat inhoud dat gevoelig kan zijn, laat dit aan de klas weten. Bij een gevoelig onderwerp is het van belang dat de geldende omgangsregels worden besproken. Wanneer een van de regels wordt overschreden kan je teruggrijpen naar deze regel, zo is er voor de leerlingen een duidelijke grens. Wanneer het onderwerp en de regels zijn besproken kan je starten met de inleidende opdracht.

Omgangsregels voor een veilige sfeer

Bij het behandelen van een gevoelig onderwerp is het creëren van een veilige omgeving van belang. Een veilige omgeving kan je niet garanderen, maar wel stimuleren. Om onveilige situaties te voorkomen zal de docent af en toe grenzen moeten stellen tijdens de les. Hierbij is het fijn om terug te kunnen komen op afgesproken omgangsregels. Zo is de grens gebaseerd op een feit 'Je gaat een grens over, want...' en niet op een mening 'Ik vind dat je de grens over gaat, want...'. De regels kunnen de algemene omgangsregels van de school zijn, maar nog beter als deze samen met de klas worden opgesteld. Zo is de kans groter dat de klas zich verantwoordelijk voelt voor het in standhouden van de gedragsregels.

Voorbeeldregels die (samen met) de leerlingen opgesteld kunnen worden:

- We laten elkaar uitpraten;
- We respecteren elkaars mening;
- We houden rekening met elkaar;
- We zorgen ervoor dat iedereen zich veilig voelt;
- Wordt het te veel? Voel je vrij om het lokaal te verlaten.

Introductie opdracht (voor de video)

10 min

Leg de volgende casus voor: *Stel je maakt een documentaire over een vrouw die euthanasie wil plegen. Zij is 31 en heeft nog maximaal 5 jaar te leven. Ze wil liever nu sterven, dan dat ze nog jarenlang in pijn zal moeten leven.*

Laat de leerlingen klassikaal vragen bedenken die ze als documentairemaker zouden stellen aan de vrouw, zodat ze de antwoorden kunnen gebruiken in de documentaire. Schrijf mee op het bord.

Bespreek vervolgens de vragen en open het gesprek met bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Waar zijn jullie het meest nieuwsgierig naar?
- Waarom vind jij dit een belangrijke vraag om te stellen?
- Heeft iemand een vraag opgeschreven die gaat over de betekenis van het leven? Vertel.
- Waar zou de kijker van de documentaire het meest nieuwsgierig naar zijn? Welke vraag geeft daar antwoord op?

Keuzeopdrachten (na de video)

→ Klassengesprek

20 min

Bespreek de onderstaande stellingen. Schrijf de verschillende meningen die er in de groep naar voren komen op, zodat iedereen mee kan lezen. Hierbij is het belangrijk dat voors en tegens niet tegenover elkaar komen te staan, maar dat er zoveel mogelijk meningen en perspectieven worden gedeeld. Dus geef ook aandacht aan antwoorden als 'weet ik niet', 'misschien' of 'alleen als....'. Open het gesprek over deze meningen en vraag door naar voor- en tegenargumenten.

Wanneer de voor- en tegenargumenten zijn besproken rond je het gesprek af door los te komen van de inhoudelijke discussie. Vat daarbij de gevoerde dialoog kort samen en bespreek deze vervolgens met de klas. Voorbeeldvragen hierbij zijn: Blijf je bij je mening? Wat bracht je tot een nieuw inzicht? Welke uitspraak maakte je nieuwsgierig? Waar zou je nog wel verder over na willen denken of praten?

Stellingen:

- Je bent de baas over je eigen leven, zelfs als anderen zoals ouders of vrienden hieronder lijden.
- Mensen met psychische problemen hebben evenveel recht op euthanasie als mensen met fysieke problemen (bijvoorbeeld de vrouw uit de eerste opdracht vs. de vrouw uit de video).
- Euthanasie zou verboden moeten zijn.

Achtergrondinformatie Euthanasie in Nederland

Het centrale thema in deze documentaire is euthanasie: het actief beëindigen van het leven, onder medische begeleiding. Nederland was het eerste land dat euthanasie legaliseerde in 2001, en is met België sinds 2002 nog steeds het enige land waar het gelegaliseerd is in Europa. Maar al ver daarvoor, en nu nog steeds, is het een actueel onderwerp van debat, met zowel veel voor- als tegenstanders. Men kan een euthanasieverzoek indienen bij een dokter als er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden, fysiek of psychisch. Een dokter kan dit verzoek weigeren of honoreren en uitvoeren. Naast de toestemming van de eigen arts die de euthanasie gaat uitvoeren is er altijd goedkeuring nodig van een tweede onafhankelijke arts. (Bron: [Expertisecentrum Euthanasie](#))

→ Individuele opdracht

20 min

De leerlingen beantwoorden persoonlijke vragen over het onderwerp van de documentaire op het [werkblad](#). Met als doel de leerlingen te laten reflecteren en filosoferen over het onderwerp. Bespreek na 10 minuten de antwoorden en vraag wat iedereen heeft geantwoord op de laatste vraag en schrijf de antwoorden op het bord.

- 1) Wat vind je van de documentaire? Leg uit.
- 2) Sanne vertelt dat ze hoopt dat anderen haar vader niet zullen veroordelen, omdat hij haar steunt in haar keuze. Waarom zouden anderen negatief spreken over de keuze van haar vader?
- 3) Wat is jouw mening hierover? Waarom?
- 4) De maakster van de documentaire brengt alle dingen waar Sanne over nadenkt en heeft nagedacht duidelijk in beeld. Welke drie vragen had jij Sanne gesteld als je de documentaire had gemaakt?
- 5) Sanne vertelt net voor haar dood dat ze op dat moment vooral dankbaar is voor het leven dat ze heeft gehad. Voor welke drie dingen ben jij dankbaar?

Tip voor Nederlands:

laat de leerlingen een betoog schrijven voor of tegen euthanasie bij psychisch lijden.

Extra verdieping

Luister de podcastaflevering [Sterven op Aanvraag](#) van De Publieke Tribune.

Bekijk de [3Doc Veda beslist zélf](#): jong en een euthanasiewens.

Lees het [interview met Kim Faber](#), de maakster van Ik laat je gaan, over haar documentaire.

Luister de podcast [Een Doodnormale Podcast](#) over hoe jongeren omgaan met de dood en rouw. Twintigers en ervaringsdeskundigen onderzoeken wat het betekent om jong te rouwen.

Tot slot

HUMAN is altijd benieuwd naar de manier waarop bovenstaande opdrachten in de klas zijn behandeld. Heb je tips en/of aanvullingen voor ons of voor andere docenten? Dan kan je een mail sturen naar educatie@human.nl. Bedankt!

→ Individuele opdracht

1) Wat vind je van de documentaire? Leg uit.

Praten helpt!

Zit je niet lekker in je vel of zie je het (even) niet meer zitten?

Neem anoniem contact op met

MIND Korrelatie.

Praten over zelfmoordgedachten

kan ook anoniem bij **113:**

chat via www.113.nl of

bel gratis naar 0800-0113.

Sanne vertelt dat ze hoopt dat anderen haar vader niet zullen oordelen omdat hij haar steunt in haar keuze.

2) Waarom zouden anderen negatief spreken over de keuze van haar vader?

3) Wat is jouw mening hierover? Waarom?

De maakster van de documentaire brengt alle dingen waar Sanne over nadenkt en heeft nagedacht duidelijk in beeld.

4) Welke drie vragen had jij Sanne gesteld als je de documentaire had gemaakt?

1 _____

2 _____

3 _____

5) Sanne vertelt net voor haar dood dat ze op dat moment vooral dankbaar is voor het leven dat ze heeft gehad. Voor welke drie dingen ben jij dankbaar?

1 _____

2 _____

3 _____